

Legalaus skaitmeninio turinio vartojimo ir antipirataavimo skatinimas

Užsienio šalių gerųjų praktikų apžvalga

Beatričė Ceizarienė
beatrice.ceizariene@kurkl.lt

Elena Ruikytė
elena.ruikyte@kurkl.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

Kurk
Lietuvai

Turinys

Santrumpos ir apibrėžimai	1
Ižanga	2
Jungtinė Karalystė	3
Intellectual Property Office (IPO)	4
IN švietime	5
Įrankiai švietimui	6
Gerosios JK praktikos	7
Suomija	8
Copyright Information and Anti-piracy Centre	9
Autorių teisės švietime	10
Įrankiai švietimui	11
Gerosios Suomijos praktikos	13
Iniciatyvos	14
Apibendrinimas	19
Šaltiniai	20

Santrumpos ir apibrėžimai

CIAPC – Copyright Information and Anti-piracy Centre (liet. Autorių teisių informacijos ir anti-pirataavimo centras)

DUK – dažniausiai užduodami klausimai

ES – Europos Sąjunga

ESINT – Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyba

IN – Intelektinė nuosavybė

IPO – Intellectual Property Office (liet. Intelektinės nuosavybės tarnyba)

JK – Jungtinė Karalystė

KI – Kūrybinės industrijos

Piratavimas – neteisėtas (neturint autoriaus teisių) kūrybinių panaudojimas, juos modifikuojant, kopijuojant, platinant, padarant viešai prieinamais ir pan.

Įžanga

Nelegalaus skaitmeninio turinio vartojimas ir piratavimas yra plati problema, reikalaujanti kompleksiško sprendimo metodų. Šiame dokumente apžvelgsime keletą skirtingų aspektų, nagrinėjant pasirinktų šalių – Jungtinės Karalystės ir Suomijos pavyzdžius:

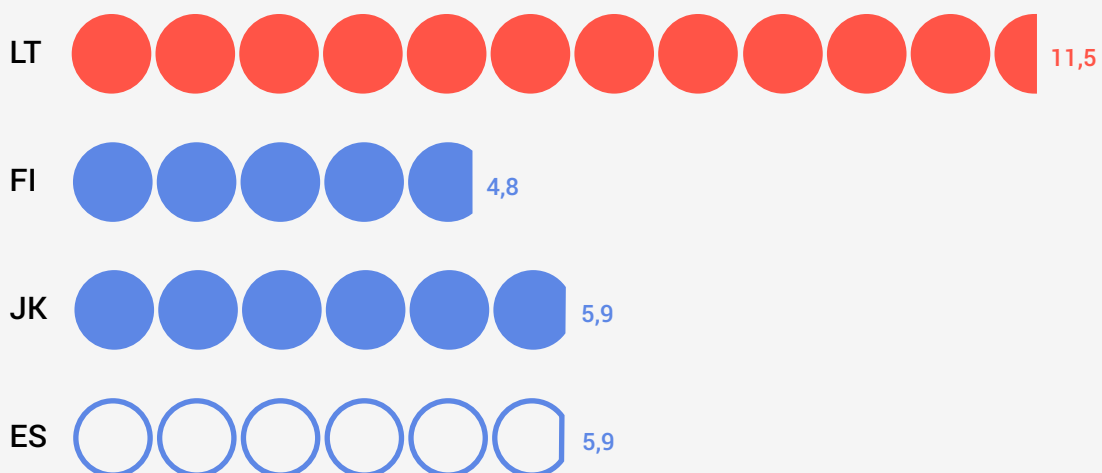
- Institucinė intelektinės nuosavybės ir autorių teisių apsaugos sistema;
- Intelektinės nuosavybės ir autorių teisių apsaugos švietimo sistema.

Taip pat apžvelgsime ES ir JK vykdomas iniciatyvas, prisidedančias prie legalaus turinio vartojimo bei antipiratavimo skatinimo.

Užsienio šalių apžvalgos **tikslas** – apžvelgti užsienio šalyse taikomas legalaus turinio vartojimo skatinimo ir antipiratavimo gerąsias praktikas.

Siekiant atrasti priemones, kurios galėtų būti pritaikomos Lietuvoje, apžvalgai pasirinktos užsienio šalys atsižvelgiant į jų bei Lietuvos kultūros politikos sistemų panašumą. Atsižvelgta ir į piratavimo lygį šiose šalyse, kuris nustatomas periodiškai atliekamais Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (ESINT) tyrimais.

1 Pav. Vidutinis prisijungimų skaičius prie nelegalaus turinio svetainių, tenkantis vienam vartotojui per mėnesį

Šaltinis: ESINT 2021.

Jungtinė Karalystė

Kūrybinės industrijos (KI) Jungtinėje Karalystėje (JK) yra reikšmingos visos šalies ekonomikos kontekste. 2018 metais, KI sugeneravo 111,7 mlrd. svarų. Vien kultūros sektorius prie JK ekonomikos prisidėjo 32,3 mlrd., iš kurių daugiau nei pusę (21,3 mlrd.) sugeneravo „Filmų, TV ir muzikos“ sub-sektorius.¹ Turint omenyje, kad 2018 metais tik 44 proc. vartotojų tokį turinį vartojo legaliai², galima numanyti, kad sektoriaus vertė dar turi potencialo augti, lygiagrečiai augant ir sąmoningumui vartoti legalų turinį. Todėl JK ypatinai pabrėžiama intelektinės nuosavybės (IN), jos apsaugos svarba/reikšmė. Kuriamas vieningas sisteminis požiūris ir strategijos apimančios visas IN rūšis.

Kalbant apie nelegalaus turinio vartojimo mastus, 2021 m. ESINT tyrimo duomenimis³, JK siekė Europos sąjungos (ES) šalių vidurkį: prie nelegalaus turinio svetainių JK interneto vartotojai vidutiniškai jungėsi 5,9 kartus per mėnesį. Tuo tarpu Lietuva buvo viena „lyderiaujančių“ šalių ES, kai vienam interneto vartotojui teko vidutiniškai 11,5 prisijungimai prie nelegalaus turinio svetainių per mėnesį. Akivaizdu, kad JK legalaus turinio vartojimo situacija yra geresnė nei Lietuvoje. Todėl toliau apžvelgiamos priemonės, kurios taikomos JK legalaus turinio vartojimo ir antipiravimo skatinimui.

1 Department for Digital, Culture, Media & Sport, DCMS Sectors Economic Estimates 2018 (provisional): Gross Value Added, 2018.

2 IPO, Online Copyright Infringement Tracker Latest wave of research, 2018.

3 ESINT, Online Copyright Infringement in the European Union. Music, Films and TV (2017-2020), Trends and Drivers. 2021.

Intellectual Property Office (IPO)

JK veikia oficiali valstybinė institucija – Intellectual Property Office (IPO) – atsakinga už:

- IN politiką,
- juridinių ir fizinių asmenų edukaciją apie IN teises ir atsakomybes,
- IN teisės įgyvendinimo priežiūra,
- autorių teisių, patentų, prekės ženklų ir teisių į dizainą suteikimą.

IN prisideda prie visko, kas šiuolaikinį pasaulį ir gyvenimą jame daro lengvesniu, saugesniu ir klestinčiu.⁴ IPO darbas užtikrina tyrėjų, kūrėjų ir išradėjų saugumą, įgalina juos skirti savo laiką, energiją bei kitus išteklius į naujų produktų, paslaugų ir ateities pasaulio kūrimą.

Kaip minėta, IPO yra atsakinga už skirtingas IN rūšis (autorių teisių, patentų, prekės ženklų ir teisių į dizainą suteikimą), todėl jų inicijuotos veiklos jungia visas šias sritis. Nors šiai apžvalgai aktualiausia autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos priemonių pavyzdžiai, šiuo atveju, bus aptartos bendrinės IN temai skirtos priemonės.

IPO periodiškai atlieka tyrimus apie padirbinius, IN nusikaltimus, autorių teisių pažeidimus skaitmeninėje erdvėje. Yra tyrinėjamos žmonių elgesio priežastys ir kitos aplinkybės, sąmoningumo lygis IN apsaugos klausimais. Siekiant tikslingai kurti šalies visuomenei tinkamas priemones, tyrimais siekiama ne tik suprasti IN situaciją šalyje, tačiau ir apibrėžti jos santykį su visuomene.

2021 – 2022 m. IPO veiklos plano, patvirtinto JK Mokslo, Tyrimų ir Inovacijų ministerijos, trys pagrindiniai tikslai⁵ susiję su vartotojais, IN sistemos pakeitimais ir tarnybos darbo efektyvumu:

- Vidutinis vartotojų pasitenkinimas IPO darbu siektų 85 %;
- IN sistemos pritaikymas pokyčiams, kuriuos atneš dirbtinio intelekto naudojimas;
- Tarnybos našumas, kuris sudarytų bent 3,5 % pagrindinės veiklos sąnaudų.

Pagrindinė IPO misija – „Making life better through IP“⁶. IPO pateikia IN, kaip priemonę, padedančią siekti rezultatų ir skirtą visiems – tiek moksleiviams, tiek verslui. IPO kviečia įsisaugoti IN reikšmę bei pasinaudoti jos teikiama nauda. Skatinama į IN žiūrėti kaip į naudą ir atsakomybę, vienodai priklausančią tiek startuoliams, tiek inovacijų ir technologijų lyderiams. Todėl IPO kuria įvairius IN įrankius mokykloms, universitetams ir verslams.

4 IPO, The IPO Strategy, 2018.

5 IPO, IPO Corporate Plan 2021-2022, 2021.

6 liet. Daryti gyvenimą geresniu, naudojantis IN.

IN švietime

Pagrindinė IPO veiklų ir komunikacijos žinutė švietime - IN (prekės ženklai, dizainas, patentai, autorių teisės) yra visur aplink mus. Mokoma atpažinti IN kasdieniniuose objektuose. Viename iš mokomųjų filmukų vaizduojama kasdieninė situacija – žmogus, besivalantis dantis, kurioje fiksuojamos 3 IN rūšys: dantų šepetėlio dizainas, dantų šepetėlio prekinis ženklas ir prekinio ženklo logotipas.⁷ Akcentuojama ir IN reikšmė ateities specialybėse. Tame pačiame mokomajame filmuke nurodoma, kokios IN rūšių žinios reikalingos atitinkamuose darbuose. Pavyzdžiui, programinės įrangos kūrėjui reikės žinių apie autorių teises, o dirbant su reklama pravers supratimas apie prekinis ženklus. Kitaip tariant, IN temos pateikiamos kaip įrankiai, įgalinantys pasiekti geresnių rezultatų, sukurti papildomos vertės, apsaugoti savo darbo vaisius.

IN temos integruojamos į JK švietimo programą nuo pat pirmos klasės. IPO kuriamos programos **Cracking ideas** ir **Think kit** siūlo skirtingas švietimo priemones: konkursus, žaidimus ir pamokų planus IN temomis. IPO siekia supažindinti mokytojus ir mokinius su IN įvairiapusiškai – nuo muzikos parsisiuntimo iki akademinų tekstų citavimo. Perteikti moksleiviams IN teisių ir jų gynimo svarbą bei padėti suprasti komercinę IN naudą.

Pamokos sukurtos remiantis kokybiniais tyrimais, kuriuos IPO atliko kartu su mokytojais iš visos JK. Sukurta programa atliepia mokytojų ir mokinių poreikius, geba pasiūlyti veiksmingas priemones.

JK ministras IN klausimams, Baroness Neville-Rolfe, apie IN švietimo svarbą moksleiviams⁸:

Ateities inovatoriai privalo suprasti savo kūrybiškumo teikiamą naudą ir užtikrinti, kad jų darbas nebūtų pavogtas.

Toks požiūris tiesiogiai atsispindi ir kuriamose programose, kuomet IN yra įrankis pasiekti geresnių rezultatų ir tuos rezultatus apsaugoti.

Kaip mokyklose, taip ir universitetuose ir po jo, IN svarba komunikuojama per IN teikiamą naudą. IPO siūlo skirtingus specializuotus įrankius, skirtingoms tikslinėms auditorijoms.

IPO yra tarnyba, centralizuotai dirbanti su IN visos šalies mastu. IPO vykdo periodinius tyrimus IN tema, atsižvelgiant į gautus rezultatus kuria IN įrankius švietimui bei verslui. IPO formuoja IN politiką, akcentuodami IN teikiamą naudą kiekvienam žmogui individualiai ir verslui. IPO siekia JK paversti inovatyviausia šalimi pasaulyje, naudojantis IN ir keičiant visuomenės supratimą apie IN, šias temas integruojant į švietimo sistemą.

⁷ IPO, Cracking Ideas: teacher and education resources for Intellectual Property (Guidance), 2016.

⁸ IPO, pranešimas spaudai Minister urges UK schools to promote vital IP Education, 2016.

Pavadinimas	Auditorija	Turinys
IP TUTOR	Universitetai (Studentai)	Interaktyvus, studentams skirtas įrankis, pristantis IN pagrindus, apimančius teisės, verslo, buhalterijos ir kitus mokomuosius dalykus.
IP TUTOR PLUS	Universitetai (Dėstytojai)	Papildo pastarąjį įrankį, suteikdamas pagalbą dėstytojams – nuorodos kaip sudominti studentus, patraukliai išnaudoti IP TUTOR įrankį. Įtraukia temą apie IN ekonominę naudą, pabrėžia IN svarbą studentų mokymosi dalykams bei ateities karjeroms.
IP FOR RESEARCH	Universitetai (Tyrėjai)	Aprūpina tyrėjus įrankiais, skirtais pagilinti žinias apie IN ir mokslinių tyrimų ekonominę naudą.
THE LAMBERT TOOLKIT	Universitetai, verslas	Suteikia informacijos bei pavyzdinių sutarčių universitetų ir verslo bendradarbiavimui tyrimų klausimais.
THE INTELLECTUAL ASSET MANAGEMENT GUIDE	Universitetai	Padedą universitetams susikurti IN strategijas, kurios maksimaliai padidintų jų įstaigoje sukurto IN turto poveikį.
UNIVERSITY CASE STUDIES AND BUSINESS CASE STUDIES	Universitetai, verslas	Parodo IN aktualumą ir svarbą moksle, tyrimuose ir versle.
THE FUTURE INNOVATORS TOOLKIT (FIT)	Universitetai	Išsamus paketas, padedantis dėstytojams komunikuoti IN temą savo studentams: kaip apsaugoti savo IN teises ir kaip tai gali padėti jų ateities karjeroms.
IP HEALTHCHECK	Verslas	Nemokamas skaitmeninis įrankis, padedantis verslui suprasti, kaip apsaugoti turimą IN turtą.
IP EQUIP	Verslas	4 modulių (autorių teisės, dizainas, prekiniai ženklai, patentai) trumpa programa, supažindinanti, kaip IN gali pasitarnauti verslui.
IP FOR INVESTMENT	Verslas	Padedą įmonėms, kurios nori auginti savo kapitalą, per IN. Padedą atpažinti IN turtą, nustatyti jų santykį su augimu, padeda atpažinti investuotojus ir nustatyti jų pasirengimą.
B2B TOOLKIT	Verslas	Verslus ir verslo konsultantus aprūpina ištekliais, reikalingais sėkmingai bendradarbiauti ir užtikrinti, kad IN yra saugoma, naudojama, valdoma ir licencijuojama.

Šaltinis: [IPO](#).

Gerosios JK praktikos

Centralizuotai veikianti institucija. IPO vykdo įvairias veiklas susijusias su IN – atlieka tyrimus, teikia informaciją ir inicijuoja švietimo programas, įrankius. Tai leidžia organizacijai kurti vieningą sistemą, kuri efektyviai ir sklandžiai veikia visoje šalyje.

Tikslingi švietimo įrankiai. Švietimo įrankiai JK kuriami skirtingoms auditorijoms: moksleiviams, studentams, dėstytojams, tyrėjams ir verslams. Įrankiai, kuriami remiantis tyrimais, yra veiksmingi ir efektyvūs, nes atliepia vartotojų poreikius. Svarbu atkreipti dėmesį, kad švietimas IN temomis pritaikomas ir skiriamas tiek akademinėje aplinkoje, tiek ir komercinėje.

Teigiamas požiūris į IN. JK IN komunikuojama kaip atsakomybę ir naudą. Siekiama, kad visuomenė paisytų IN taisyklių, bet tuo pačiu ir matytų IN kaip įrankį, įgalinantį pasiekti geresnių rezultatų, sukurti papildomos vertės, apsaugoti savo darbo vaisius.

Iniciatyvos kuriamos atsižvelgiant į tikslinę auditoriją. Pasiiekti norimą auditoriją, reikia atsižvelgti į naudojamą toną, komunikacijos priemones bei komunikuojamą turinį. JK pavyzdys rodo, kad norint pasiekti tam tikrą auditoriją, pirmiausia reikia ją pažinti.

Periodiniai tyrimai. IPO vykdo periodinius tyrimus, kurie padeda sekti IN padėtį šalyje, matuoti pokytį. Remiantis gaunama informacija galima kurti tikslingesnius įrankius ir iniciatyvas, plėtoti kryptingą IN politiką šalyje.

Suomija

Naujausiais ESINT duomenimis⁹, Suomija yra viena mažiausiai pirataujančių šalių ES. Suomijos gyventojai prie nelegalaus turinio svetainių vidutiniškai prisijungia 4,8 kartus per mėnesį, kai ES vidurkis yra 5,9 kartai. Suomija gerokai išsiskiria iš ES šalių savo žemu piratavimo lygiu, todėl aktualu apžvelgti kokias antipiravimo priemones šalis pasitelkia, kad pasiektų tokius rezultatus.

Už autorių teisių apsaugos sistemą Suomijoje atsakinga Mokslo ir Kultūros ministerija. Ji remia autorių teisių organizacijas, atstovaujančias įvairių kūrybinių industrijų atstovus. Pagrindinė ir plačiausiai veikianti organizacija yra Copyright Information and Anti-piracy Centre (CIAPC), kuri toliau ir aptariama.

Copyright Information and Anti-piracy Centre

CIAPC yra ne pelno siekianti organizacija, dirbanti su autorių teisėmis ir anti-piratavimu, visos šalies mastu. CIAPC atstovauja savo nares – asociacijas, kurias sudaro įvairios teisių turėtojų grupės muzikos, literatūros ir audiovizualinės pramonės srityse. Organizaciją finansuoja narės-asociacijos bei Suomijos Švietimo ir Kultūros ministerija.

CIAPC tikslai:

- Kova prieš autorių teisių pažeidimus;
- Komunikacija, susijusi su autorių teisių bei piratavimo temomis;
- Teisėsaugos apmokymas ir parama;
- Pagalba visuomenei autorių teisių klausimais;
- Dalyvavimas viešose diskusijose dėl autorių teisių įstatymų taikymo;
- Edukacinių kampanijų organizavimas.

CIAPC **gina narių – asociacijų interesus** autorių teisių srityje, vykdamas centralizuotą stebėjimą internete ir fizinėse rinkose. Organizacija siekia užkirsti kelią autorių teisių pažeidimams, tokiems kaip nelegalios produkcijos gamyba ar nelegalaus turinio platinimas.

CIAPC **stebi šalies ir tarptautinius įstatymus bei jų pokyčius**, susijusius su autorių teisėmis. Organizacija rengia pasiūlymų ir pareiškimų projektus, palaiko ryšius su žiniasklaida, remia Suomijos teisėsaugos institucijas ir nagrinėja faktines pažeidimų bylas teisme.

CIAPC veikia kaip **informacinis centras** autorių teisių ir piratavimo klausimams. Be to, CIAPC sukūrė daugybę skaitmeninės ir fizinės edukacinės medžiagos vaikams, jauniui ir suaugusiems. CIAPC turi daugiau nei dešimties metų patirtį organizuojant plataus masto informavimo kampanijas. Pavyzdžiui, CIAPC kartu su kūrybinių industrijų atstovais kasmet aplanko apie 40 mokyklų visoje šalyje.

Tokioje sąlyginai mažoje rinkoje kaip Suomija, nėra būtina veikianti anti-piratavimo organizacija kiekvienai kultūros sričiai. Organizacija kovai su piratavimu, vienijanti skirtingų kultūros sričių atstovus, yra naudinga visoms suinteresuotoms šalims, nes: optimizuojami kaštai, koordinuojama bendra kovos su piratavimu strategija ir užtikrinamas sklandus bendradarbiavimas su valdžios institucijomis.

CIAPC kasmet viešina savo metinę veiklos rezultatų ataskaitą. Dokumente aptariami įgyvendinti projektai bei pasiekti rodikliai. 2020-aisiais¹⁰:

- CIAPC pagal autorių teisių turėtojų įgaliojimus dalyvavo teismuose;

¹⁰ CIAPC, Vuosikertomus 2020 (Annual Report 2020), 2020.

- Pranešė apie neteisėtą turinį atsakingoms instancijoms (vien YouTube platformoje panaikinti 1994 vaizdo įrašai);
- Tęsė vizualiųjų menų pardavinėjimo vietų legalumo tyrimą;
- CIAPC teisininkai siūlė nemokamas konsultacijas autorių teisių, piratavimo klausimais (įvykdyta 650 konsultacijų);
- Rengė paskaitas apie autorių teises bei anti-piratavimą įvairioms tikslinėms grupėms (surengta 15 renginių).

Autorių teisės švietime

Suomijoje skiriamas dėmesys autorių teisių temoms nuo pat pirmų metų mokykloje. Į valstybinę mokymo programą yra įtrauktos IN temos apimančios:

- Autorių teises;
- Plagiavimą;
- Prekinis ženklus;
- Dizainą;
- Patentus.

Yra numatyta, kokias žinias apie IN turėtų įsisavinti moksleiviai kiekvienais mokslo metais. Siekiama ne tik suteikti žinių moksleiviams apie autorių teises ir kaip jų nepažeisti, bet ir kaip apsaugoti savąjas. Mokoma atpažinti kokie studentų ir mokytojų darbai tampa autoriniais ir yra taip pat saugomi autorių teisių. Kitaip tariant, Suomijoje mokoma ne tik kaip paisyti autorių teisių taisyklių, bet ir kaip atpažinti savo autorinius kūrinius, kurie tampa autorių teisių apsaugos objektais.

Suomijoje švietimas apie autorių teises prasideda nuo pat pirmos klasės, todėl jie turi įvairias priemones, pritaikytas įvairioms tikslinėms grupėms.

Tekijanoikeus.fi

Edukacinė platforma

Internetinė svetainė Tekijanoikeus.fi yra skirta švietimo įstaigoms ir visiems piliečiams, kurioje galima rasti įvairių informaciją apie autorių teises, Suomijos autorių teisių organizacijas ir mokymo medžiagą. Projektas įgyvendintas CIAPC kartu su kitomis autorių teisių organizacijomis ir remiamas Suomijos Švietimo ir Kultūros ministerijos.

Internetinėje svetainėje įvairiais būdais supažindinama su autorių teisių temomis:

Dažniausiai užduodami klausimai (DUK). DUK'as pateikia atsakymus į dažniausiai vartojams kylančius klausimus susijusiu su autorių teisėmis. Turinio galima ieškoti paieškos laukelyje vedant raktinius žodžius ar naršant pagal temas (muzika, literatūra, vizualieji menai, piratavimas ir pan.)

Nemokama mokomoji medžiaga mokykloms. Siūlomas mokomasis turinys, užduotys ir filmukai apie autorių teises skirtingoms amžiaus grupėms. Pabrėžiama autorių teisių reikšmė kasdienybėje. Mokymosi medžiaga paruošta taip, kad atsakytų į klausimus: „Kas yra autorių teisės ir kodėl jos reikalingos?“, „kas yra leistina ir kas draudžiama, kalbant apie autorių teises?“.

- Rinkinys pradinių klasių moksleiviams. Rinkinį sudaro komiksų knygelė skirta kiekvienam moksleiviui, stalo žaidimas, kuris supažindina su skirtingomis profesijomis, pratimų sąsiuviniai, pamokų planas mokytojams, plakatas su pagrindine informacija apie autorių teises.

- Žaidimas „Kelias į autorių teises“ skirtas pradinių ir vidurinių klasių moksleiviams. Žaidimo metu, moksleiviai turi pasirinkti kokios profesijos atstovą nori įkūnyti ir viso žaidimo metu elgtis atsižvelgiant į pasirinktą profesiją. Tokiu būdu moksleiviai iš arti susipažįsta su autorių teisių konceptu per tam tikros profesijos atstovo prizmę. Žaidimo užduotys susijusios su autorių teisių principais, kūrybiniu turiniu, situacijomis susijusiomis su autorių teisių vagystėmis ir pan. Moksleiviai turi galimybę itin asmeniškai susipažinti su autorių teisių tema.

- Mokyklų lankymas. CIAPC organizuoja susitikimus mokyklose su įvairiais kūrėjais, kurie pasakoja apie savo darbus, autorių teisių svarbą.

Viktorina. Viktorina išbando moksleivių žinias apie autorių teises. Viktorina sulaukė didelio susidomėjimo tarp moksleivių, vidutiniškai per metus viktorina būna sužaidžiama apie 120 000 kartų.

Kopiraittila.fi

Edukacinė platforma

Internetinė platforma [Kopiraittila.fi](https://www.kopiraittila.fi) siūlo įvairų turinį autorių teisių temomis: mokomąjį turinį skirtingoms auditorijoms, informaciją mokytojams, autorių teisėmis saugomo turinio naudojimo taisykles, bendrinę autorių teisių informaciją.

Mokomasis turinys siūlomas skirtingoms auditorijoms – pradinių klasių moksleiviams, vidurinių klasių moksleiviams, universitetų studentams, mokytojams. Atitinkamai pagal auditoriją siūlomas skirtingas mokomasis turinys – kompiuteriniai žaidimai, filmukai, interaktyvios prezentacijos ir pan.

Informacija mokytojams apie autorių teises labai įvairiapusiška. Pateikiama informacija ir patarimai, kaip geriausia moksleivius supažindinti su autorių teisių temomis, kūrybinių dirbtuvių idėjos, medžiaga reikalinga mokytojams susipažinti su autorių teisėmis, paaiškinimai, kaip naudotis internetine platforma kopiraittila.fi, kita naudinga informacija ir šaltiniai apie autorių teises.

Pateikiamos **autorių teisėmis saugomo turinio naudojimo taisyklės**. Paaiškinama, kada legaliai leistina ir kada ne, naudoti įvairų turinį (nuotraukas, tekstus, muziką, konspektus ir t.t.). Ką galima naudoti asmeniniams ir mokymosi tikslams. Pateikiamas DUK'as su išsamiais atsakymais į kylančius klausimus.

Bendrinė autorių teisių informacija pateikiama struktūruotai, pagal temas:

- Ką saugo autorių teisės;
- Nuo kada įsigalioja autorių teisės;
- Autorių teisių galiojimo terminas;
- Suomijoje veikiančys įstatymai, saugantys autorių teises;
- Mokytojų kūrinių autorių teisės;
- Moksleivių/studentų kūrinių autorių teisės;
- Autorių teisių pažeidimai;
- Autorių teisių organizacijos;
- DUK.

Gerosios Suomijos praktikos

Centralizuotai veikianti institucija. CIAPC veikia kaip vieninga organizacija, kovojanti su piratavimu visos šalies mastu. Organizacija periodiškai išsikelia pamatuojamus tikslus ir pagal tai planuoja bei vykdo savo veiklą.

Švietimas apie autorių teises vykdomas nuo pat pirmos klasės. Švietimo įrankiai kuriami skirtingoms auditorijoms, atsižvelgiant į individualius poreikius. Skatinama ne tik paisyti autorių teisių apsaugos reikalavimų, bet ir atpažinti, kada paties sukuriamas kūrinys įgyja autorių teises.

Prieinama išsami informacija apie autorių teises. Lengvai randama informacija apie autorių teises įvairiomis formomis, DUK ir panašūs įrankiai kelia platesnį sampratų lygį visuomenėje.

Komunikacija nukreipta į skirtingas tikslines grupes. Tiek švietimo įrankiai, tiek ir iniciatyvos gali būti nukreiptos ir į siauresnes tikslines auditorijas, kaip pvz.: mokytojai, tinklaraštininkai.

Iniciatyvos

Šiame skyriuje apžvelgiamos ne tik JK bei Suomijos, bet ir kitų ES šalių legalaus turinio vartojimo ir antipirataavimo skatinimo iniciatyvos, skirtos įvairioms tikslinėms auditorijoms.

Discover the hidden horrors of piracy

Kampanija

Skirta šeimoms
JK, Italija, Vokietija
2021

Kampanija [Discover the hidden horrors of piracy](#) yra sukurta JK ne pelno siekiančios organizacijos „Internet Matters“, kurios veiklos tikslas – padėti tėvams apsaugoti savo vaikus nuo skaitmeniniame pasaulyje slypinčių pavojų.

Organizacija pastebi, kad per pastaruosius, pasaulinės pandemijos metus, kuomet visiems teko praleisti daugiau laiko namuose, išaugo nelegalaus skaitmeninio turinio vartojimas internete. „Internet Matters“ sukūrė kampaniją, kuri akcentuoja pavojus susijusius su pirataavimu, nelegalaus turinio vartojimu skaitmeninėje erdvėje. Pabrėžiama piratinio turinio vartojimo keliami rizika: sukčiai gali pavogti vartotojų duomenis; užkrėsti įrenginius kenkėjiškais programomis; įtraukti vaikus į netinkamą, tik suaugusiems skirtą, turinį. Kampanija kuriama empatišku, maloniu, rūpestingu, edukaciniu tonu su tikslu padėti tėvams, apsaugoti savo šeimas nuo pavojų skaitmeninėje erdvėje.

Kampaniją sudaro animuoti filmukai, kurie buvo platinami skaitmeninėje erdvėje ir socialiuose tinkluose. Organizacijos interneto svetainėje sukurta kampanijai skirta skiltis, kurioje išsamiai pristatyti pavojai skaitmeninėje erdvėje, remiantis statistika ir tikromis istorijomis. Taip pat pateikiami praktiniai patarimai tėvams, kokiomis konkrečiomis priemonėmis apsaugoti vaikus namuose.

Kampanijos matuojamas poveikis:

- Kampanija sulaukė daugiau nei **22 mln.** reakcijų socialiniuose tinkluose;
- Kampanija pasiekė beveik **8 mln.** šeimų JK, Vokietijoje ir Italijoje;
- Vartotojams pamačius kampaniją, **44%** sumažėjo jų nelegalių prieigų paieška.

Os Der Elsker Viden Kampanija

Skirta studentams
Danija
2021

„Rights alliance“, autorių teises ginanti organizacija Danijoje, inicijuota kampanija [Os Der Elsker Viden](#) skatina studentus vadovėlius ir kitą mokomąjį turinį naudoti legaliai. Organizacija pastebi, kad atsiranda vis daugiau platformų, skirtų nelegaliai platinamam mokomajam turiniui. Iki 2019 metų, organizacija buvo iškėlus 4 062 bylas, susijusias su neteisėtų vadovėlių platinimu.

Daugiau nei **50 %** studentų Danijoje yra įsigiję skaitmeninį vadovėlį nelegaliai.

Kampanijos tikslas – apibrėžti koks elgesys yra legalus ir koks ne, kalbant apie vadovėlių kopijavimą/dalijimąsi. Tuo pačiu, norima ugdyti sąmoningumą, skatinti atpažinti nelegalų elgesį tokiose situacijose, bei parodyti, kaip tokie veiksmai gali atsilipti studentui ir visai visuomenei.

Kampanijai buvo sukurti filmukai, kuriuose vaizduojamos situacijos, kada studentai nelegaliai dalijasi skaitmeniniais vadovėliais.

Get It Right (from a genuine site) Svetainių autentiškumo tikrinimas | kampanija

Skirta jaunimui
JK
2021

[Get It Right \(from a genuine site\)](#) yra iniciatyva remiama JK vyriausybės. Kampanija siekiama mažinti piratavimą tarp 16-24 metų amžiaus žmonių, skatinant juos naudoti legalias priemones prie filmų, TV, muzikos, žaidimų ir sporto turinio.

Siekiant užtikrinti iniciatyvos efektingumą, nuspręsta kurti skaitmeninę kampaniją atsižvelgiant į jaunimo įpročius. Kuriant kampanijos strategiją, buvo atsižvelgta ir į skirtingas platformas informacijai platinti. Svarbu, kad informacija ne tik pasiektų tikslinę auditoriją, bet ir įtrauktų vartotoją, todėl žinutės buvo adaptuojamos, pritaikomos skirtingiems socialiniams tinklams.

Kampanijai talkino žinomi veidai – JK garsūs muzikos atlikėjai nusifilmavo vaizdo įrašuose, kviečiančiuose naudotis legaliomis priemonėmis skaitmeniniam turiniui naudoti. Muzikos atlikėjai buvo filmuojami jų natūralioje aplinkoje, naudojant šnekamąją kalbą, įtraukiant kontekstą apie pasaulinę Covid-19 pandemiją bei atlikėjų patiriamus sunkumus. Kitaip tariant, žinutės buvo natūralios, įtraukiančios, nesužadintos.

Kampanija sulaukė **3,5 mln.** peržiūrų¹¹, kai šios tikslinės auditorijos populiacija siekia kiek daugiau nei 6,5 mln.¹², tad galima teigti, kad kampanija buvo sėkminga. Iniciatyvos sėkmę lėmė pasirinktos tikslinės auditorijos pažinimas ir jai pritaikyta strategija, pasirinkti tikslinės auditorijos įprastai naudojami kanalai. Žinutė ištransliuota nuoširdžiai ir paprastai, pasitelkiant pačius autorius ir pasakojant iš jų pačių perspektyvos.

Moments worth paying for Svetainių autentiškumo tikrinimas | kampanija

Skirta visuomenei
JK
2011 - 2021

Kampanijos [Moments worth paying for](#) tikslas – parodyti vartotojams kūrybinio turinio vertę ir taip paskatinti vartoti tokį turinį legaliai.

Kampaniją sudaro gausybė vaizdo įrašų, kurių kiekvienas yra dabar rodomų ar jau rodytų filmų anonsai. Anonsai, kaip paprastai, rodomi prieš kiekvieną kino seansą bei platunami internete. Anonsai perkurti, atsakant į klausimą „Kodėl verta žiūrėti kino filmus kino teatruose?“. Juose persipina filmų siužetų nuotrupos ir pagrindinių aktorių/personažų atsakymai į klausimą. Aktoriai ir personažai įvardija filmų žiūrėjimo kino teatruose privalumus, kviečia skirti kokybiško laiko kinui. Anonsų pabaigoje rodoma nuoroda į legalaus turinio platformą, kad visgi pasirinkus žiūrėti kino filmus ne kino teatre, būtų siūloma legali alternatyva.

Kampanija sukurta, komunikuojant per aktorius/personažus, todėl kaip ir ankstesniame pavyzdyje, yra sėkmingas pavyzdys, atliepiantis vartotojų poreikius.

Tunne oikeutesi Kampanija

Skirta (labiau) kūrėjams ir vartotojams
Suomija
2019

Dešimties vaizdo įrašų serija vizualiųjų menų kūrėjams pristato autorių teisių temas. Kampanijos [Tunne oikeutesi](#) tikslas – supažindinti kūrėjus su autorių teisėmis, jų reikšme bei nauda. Vaizdo įrašai pradami pristatant pagrindinius autorių teisių konceptus, kurie vėliau paaiškinami detalai su praktiniais pavyzdžiais.

11 ROAST, Get It Right: Harnessing the power of social media to drive comprehension of the message to #GetItRight, 2020.
12 STATISTA, Population of England 2020, by age group. 2021.

Kiekvienas vaizdo įrašas lydima straipsniu susijusiu su aptarta tema vaizdo įrašė.

Nagrinėjamos temos:

- Kas yra autorių teisės;
- Autorių teisės viešajame mene;
- Kam priklauso autorių teisės;
- Skolinimasis ar vagystė;
- Autorių teisės internete;
- Autorių teisių įgijimas.

Iniciatyva siekiama autorius geriau supažindinti su jų teisėmis. Kampanijos tikslas kūrėjams parodyti, kaip autorių teisės yra susijusios su jų darbu, kaip jos gali būti naudingos. O tuo pačiu vartotojams parodyti kūrėjų darbo ypatumus ir kodėl autorių teisės yra reikšmingos jų darbui.

Kuvittele maailma ilman taidetta

Kampanija

Skirta visuomenei

Suomija

2017

„Mes nuolat vartojame kultūrą skirtingais būdais – klausome, skaitome, lankome parodas ar vartojame skaitmeninį turinį. Kaip pasaulis atrodytų be meno?“ – klausia kampanijos kūrėjai. Kampanija [Kuvittele maailma ilman taidetta](#) primena vartotojams autorių teisių svarbą, parodydama kaip atrodytų pasaulis be kūrybinio turinio. Vaizdo įrašuose atskleidžiama tema, kalbinant menininkus, rodant jų kūrybinius procesus. Kampanija siekiama parodyti moralinę ir finansinę autorių teisių naudą.

Vizualiųjų menų atstovai gauna pajamas iš skirtingų šaltinių, priklausomai nuo jų konkrečiai vykdomų veiklų. Autorių teisių honorarai gali tapti pagrindiniu finansiniu saugikliu, kuris galėtų padėti jiems tapti nepriklausomais ir savarankiškais, suteikti galimybę dar daugiau laiko skirti kūrybai. O vartotojams sykiu tai reikštų daugiau kokybiško turinio.

Reilu blogi

Jrankis/kampanija

Skirta tinklaraštininkams
Suomija
2016

Jrankis/kampanija skatinanti atsakingai naudoti autorių teisėmis saugomą turinį kuriant tinklaraštį.

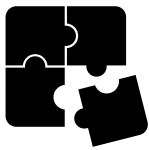
Tinklaraštininkai, sekantys [Reilu blogi](#) (liet. Sąžiningo tinklaraščio) rekomendacijas, gali naudoti etiketę, liudijančią, kad tinklaraštyje naudojamas turinys yra korektiškai pateikiamas. Pateikiamos trys skirtingos spalvos etiketei bei du skirtingi dizainai, tad galima išsirinkti tinkamiausią.

Gido taisyklės apibrėžia kaip naudoti paveikslėlius, tačiau gali būti pritaikomas ir kitokiam turiniui, kaip muzika, vaizdo įrašai ir pan. Rekomendacijose aptariamos įvairios situacijos, kaip turinį vartoti nepažeidžiant autorių teisių.

Jrankio/kampanijos tikslas – didinti supratimą apie autorių teises bei skatinti tinkamą legalaus turinio naudojimo praktiką, kuri gerbia autorių darbus skaitmeninėje erdvėje.

Prireikus daugiau informacijos apie autorių teises ir autorių teisių saugomo turinio naudojimą tinklaraštyje, pateikiami kontaktai, kuriais galima kreiptis ir gauti pagalbą.

Apibendrinimas

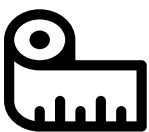
Jungtinė Karalystė ir Suomija taiko įvairias priemones siekiant skatinti legalaus skaitmeninio turinio vartojimą bei mažinti piratavimą suprantant, kad vieno sprendimo neužtenka kompleksinei problemai spręsti. Taip pat abiem atvejais veikia centralizuotos institucijos, kurių veikla užtikrina kryptingą nacionalinę autorių teisių apsaugos sistemą.

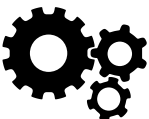
Kaip rodo Jungtinės Karalystės pavyzdys, siekiant kurti efektyvias autorių teisių apsaugos priemones, svarbu inicijuoti periodinius IN nusišaltimus, autorių teisių pažeidimus bei vartotojų elgseną analizuojančius tyrimus.

Nagrinėtos šalys ypatingą dėmesį skiria skirtingų amžiaus grupių edukacijai, akcentuoja intelektinės nuosavybės bei autorių teisių apsaugos švietimo sistemos reikšmę. Kuriami edukaciniai įrankiai mokytojams, moksleiviams, studentams, kūrėjams, verslui. Užtikrinamas lengvas ir vartotojui draugiškas informacijos pasiekiamumas.

Iniciatyvų ir priemonių pavyzdžiai rodo, jog labai svarbų vaidmenį autorių teisių apsaugos sistemoje atlieka ir nevyriausybinio bei privataus sektoriaus organizacijos. Šių organizacijų vykdomos veiklos gali būti skirtos tiek plačiajai visuomenei, tiek fokusuotai tikslinei auditorijai, pvz. vizualiųjų menų kūrėjai. Svarbu tai, kad įgyvendinamų iniciatyvų poveikis yra pamatuojamas.

Siekiant efektyvaus antipiratavimo skatinimo, visi pavyzdžiai rodo, jog ypatingai svarbu yra komunikacijos strategija: tikslinė auditorija, žinutė, tonas.

Šaltiniai

CIAPC, 2020, Vuosikertomus 2020 (Annual Report 2020). <https://ttvk.fi/ttvk/vuosikertomus/vuosikertomus-2020>

Department for Digital, Culture, Media & Sport, 2018, DCMS Sectors Economic Estimates 2018 (provisional): Gross Value Added. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/959053/DCMS_Sectors_Economic_Estimates_GVA_2018_V2.pdf

ESINT, 2021, Online Copyright Infringement in the European Union. Music, Films and TV (2017-2020), Trends and Drivers. https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/quantification-of-ipr-infringement/online-copyright-infringement-in-eu/2021_online_copyright_infringement_in_eu_en.pdf

IPO, 2016, Cracking Ideas: teacher and education resources for Intellectual Property (Guidance). <https://www.gov.uk/government/publications/cracking-ideas-teacher-and-education-resources-for-intellectual-property/cracking-ideas-teacher-and-education-resources-for-intellectual-property>

IPO, 2021, IPO Corporate Plan 2021-2022. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/983745/Corporate-Plan-21-22.pdf

IPO, 2018, Online Copyright Infringement Tracker Latest wave of research. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/729184/oci-tracker.pdf

IPO, 2016, pranešimas spaudai Minister urges UK schools to promote vital IP Education. <https://www.gov.uk/government/news/minister-urges-uk-schools-to-promote-vital-ip-education>

IPO, 2018, The IPO Strategy. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/713563/IPO-strategy-2018.pdf

ROAST, 2020, Get It Right: Harnessing the power of social media to drive comprehension of the message to #GetItRight. <https://weareroast.com/work/get-it-right/>

STATISTA, 2021, Population of England 2020, by age group. <https://www.statista.com/statistics/281208/population-of-the-england-by-age-group/>